

ویژگی‌های شخصیتی استاد بصیراحمد دولت‌آبادی

✘ دکتر عبدالقیوم آبتی

مقدمه

حسینی در مجله حبل‌الله قلم‌فرسایی کرد. در همه این مجموعه‌ها از کادر اجرایی بوده و علاوه بر آن مقالاتی هم برای این مجموعه‌ها می‌نوشت. او در ایران پس از سپری کردن یک دوره فشرده مطالعاتی و فراگیری شیوه کار مطبوعاتی، در سال ۵۱۳۶۲.ش با تأسیس مجله حبل‌الله از سوی شهید وحدت ملی استاد عبدالعلی مزاری، فعالیت مطبوعاتی خود را به شکل جدی آغاز کرد و این نشریه با مسئولیت مرحوم دولت‌آبادی به اسم مستعار «محمدیوسف سمیع» در تهران منتشر می‌شد (دولت‌آبادی، ۱۳۸۴: ۲۰۲). در ضمن به کارهای تحقیقی نیز می‌پرداخت. وی در این سال‌ها علاقه مندی خاصی به آثار علامه فیض محمد کاتب پیدا کرده و در این زمینه مقالاتی فراوانی را به نشر می‌رساند.

استاد بصیراحمد دولت‌آبادی در سال ۱۳۳۶ ش. در دولت‌آباد ولایت بلخ متولد شد. او پژوهشگر، روزنامه‌نگار و مورخ معاصر از هزاره‌های افغانستان بود. دولت‌آبادی از لحظه‌لحظه عمر خویش استفاده کرده و درد و رنج مردم خویش را ثبت و ماندگار تاریخ ساخت و در راستای احیای هویت جامعه هزاره تلاش‌های فراوانی کرد. مرحوم دولت‌آبادی یکی از چریک‌های قلم‌به‌دست رهبر شهید مزاری و جبهه‌عدالتخواهی به شمار می‌رفت. او از دوره‌ای که به ایران آمد فعالیت‌های علمی، فرهنگی و سیاسی خود را در سازمان نصر، حزب وحدت اسلامی و نیز در حوزه‌های پژوهش، مطبوعات با تألیف کتاب، تاریخ‌نگاری و تدوین مقالات ادامه داد و در مجموعه ارگان نشراتی سید جمال‌الدین

نشد و همواره به فعالیت خویش تحت هر شرایطی قرار داشت و به کار خویش ادامه داد.

۲. چریک قلم به دست

رهبر شهید برای کادرسازی، برنامه‌های فشرده فرهنگی خویش را در مدرسه نانوایی آغاز کرد و هر باسوادی این مجموعه را تشویق به نوشتن می‌کرد. اولین مقاله استاد دولت‌آبادی در مجله «پیام خون» چاپ می‌شود و با تشویق و راهنمایی‌های رهبر شهید به این کار ادامه می‌دهد. بنابراین، استاد دولت‌آبادی تا زمانی که زنده بود قلم را بر زمین نمی‌گذارد، خودش در علت وفاداری به این قلم می‌نویسد: «این قلم را در حقیقت رهبر شهید به دستم داد.» (دولت‌آبادی، ۱۳۸۴: ۴۷۳) از این روی، مردم او را به‌عنوان یکی از یاران نزدیک استاد شهید عبدالعلی مزاری می‌شناسند. (روزنامه اطلاعات روز: ۲۰۱۸) آشنایی بصیراحمد دولت‌آبادی با شهید عبدالعلی مزاری، یک تحول مهم در زندگی و اندیشه او خلق کرد.

استاد بصیراحمد دولت‌آبادی از زمانی آشنایی با استاد شهید مزاری، مبارزه سیاسی خویش را در قالب علمی و فرهنگی با دستور و نظارت رهبر شهید انجام داده است. در این باره استاد دانش چنین بیان می‌دارند: «او چریک فداکار سازمان نصر و یک سرباز شجاع و قلم‌به‌دست استاد مزاری و راوی رنج و محنت توده‌ها و یکی از احیایان هویت تاریخی و فرهنگی مردمش بود.» (استاد دانش: ۱۳۹۷) دقیقاً استاد دولت‌آبادی از زمان آشنایی با رهبر شهید، معروف شده و معنا و مفهوم پیدا کرد و در خدمت استاد شهید و همراهی ایشان مشق کتابت را آموخت. او با حوصله و اشتیاق تمام کارها و مسئولیت‌های واگذار شده را به نحو احسن انجام می‌داد.

استاد دانش در بخشی دیگری از بیانات خویش در توصیف دولت‌آبادی، این‌گونه اظهار می‌دارد: «بصیر احمد دولت‌آبادی یک سرباز فرهنگی و با آرمان‌های سیاسی بود. زنجیر تاریخی ستم و محرومیت، شلاق بی‌رحم تبعیض و فقر، آرمان گمشده عدالت و آزادی، عشق و وفاداری به وطن و مردم، باعث شده بود که او دست به کتاب و قلم و مطالعه برد و فریاد رنج و حرمان تاریخی مردم را با قلمش، سر دهد.» (استاد دانش: ۱۳۹۷)

استاد بصیر احمد، مورخ دردمندی جامعه هزاره بود که در این راه تمام تلاش‌های خویش را به کار گرفت. استاد دولت‌آبادی بسان

او در کنار فعالیت‌های قلمی در سال ۱۳۷۲ ش. همراه با شماری از نویسندگان هم‌وطن در ایجاد «مرکز فرهنگی نویسندگان افغانستان» مشارکت می‌کند و در مجله «سراج»، «هفته‌نامه وحدت» و مجله «صراط» قلم می‌زند.

در سال ۱۳۸۰ ش. دوره رکود فعالیت نشریات مهاجرین در ایران و بازگشت شماری زیادی از فرهنگیان، اهالی قلم و نشریات به افغانستان، او مورد بی‌مهری رهبران سیاسی هزاره واقع شد و در نهایت همراه با همسر و فرزندان در سال ۱۳۸۵ ش. مطابق ۲۰۰۶ م از غربتی به غربت دیگر کوچید و در کشور کانادا پناهنده شد. او چندین سال با بیماری منحوس سرطان دست‌وپنجه نرم کرد و سرانجام در ۱۷ عقرب (آبان) ۱۳۹۷ کانادا - رخ از این دنیای خاکی برکشید و چشم بر رنجش‌هایش برای همیشه بست.

در این نوشته به برخی از ویژگی‌های شخصیتی استاد دولت‌آبادی اشاره می‌شود و دارای خصلت‌های منحصر به فرد بوده است. صفات رفتاری چون صداقت، ساده زیست، پرکار و پرتلاش، چریک قلم‌به‌دست، تاریخ‌نگار با تعهد و منتقد، بردبار و صبور که این‌ها بخشی از ویژگی‌های شخصیتی ایشان را در برمی‌گیرد.

۱. تاریخ نگار ساده زیست

یکی از بارزترین ویژگی‌های شخصیتی استاد بصیراحمد دولت‌آبادی، ساده زیستی در حیات شخصی، اجتناب از تجملات و مناعت طبع در قبالت ثروت و سایر جاذبه‌های مادی است. این اولین خصلتی است که استاد دولت‌آبادی را از دیگر شخصیت‌ها متمایز ساخته بود. در میزان بهره‌مندی از مواهب دنیوی قناعت را پیشه خود ساخته و در برخورد با دنیا پیشگامان الهی و رهبر شهید را الگو و اسوه خویش قرار داده بود. براین اساس که دولت‌آبادی دست‌پورده و یکی از یاران و سربازان قلم‌به‌دست رهبر شهید استاد عبدالعلی مزاری (ره) به شمار می‌رفت و خصلت ساده‌زیستی را از رهبر و مراد خویش به ارث برده بود. در بدترین شرایط اقتصادی زندگی می‌کرد؛ اما دست از نوشتن بر نمی‌داشت و نوشتن تاریخ و فعالیت‌های فرهنگی را رسالت دینی، ملی و فرهنگی خود می‌دانست.

استاد بصیراحمد دولت‌آبادی، پس از شهادت رهبر شهید، از سوی رهبران سیاسی هزاره، مورد بی‌مهری و در انزوا قرار گرفت. ولی او در هدف و آرمان‌های والایی که در ذهن داشت، هرگز ذره‌ای متزلزل

چریکی بود که همواره در جبهه مقاومت عدالتخواهی حضور داشت و هیچ‌گاه دست از قلم برداشت و با این ابزار از هویت کتمان شده مردم خویش دفاع کرده و تا آخرین نفس در سنگر دفاع از تاریخ قوم و مردم مظلوم، رزمیده و مقاومت کرد.

۳. تاریخ‌نگار متعهد

یکی دیگر از ویژگی‌های منحصر به فرد استاد دولت‌آبادی تعهدش در احیای هویت قوم هزاره بود. دکتر احمدی، در بخشی از سخنان خویش این‌گونه توصیف می‌کند: «بصیر احمد دولت‌آبادی را روزنامه‌نگار آرمان‌گرا دانست که ده سال تمام جبل‌الله را به‌گونه‌ای به‌پیش برد که در آن هرگز نامی از خود نبرد.» (احمدی: ۱۳۹۷)

او در ایران پس از یک دوره فشرده مطالعاتی و فراگیری شیوه کار مطبوعاتی، در سال ۱۳۶۲، با تأسیس مجله جبل‌الله از سوی استاد مزاری، به‌عنوان مدیرمسئول و سردبیر، ویراستار، صفحه‌آرا و در کل همه‌کاره این مجله معرفی شد تا سال ۱۳۶۹ ادامه داشت. طبیعی است که او هم‌زمان در قالب سازمان نصر نیز فعالیت سیاسی می‌کرد. با تشکیل حزب وحدت و آمدن هیئت آن به سرپرستی شهید مزاری به ایران در اواخر سال ۱۳۶۸، بار سنگین کار در سازمان نصر از دوش دولت‌آبادی برداشته شد و او بیشتر عنوان نمادین مسئولیت مجله جبل‌الله را برعهده گرفته و با استفاده از این فرصت پیش‌آمده به کارهای تحقیقاتی زمین‌مانده، روی آورد. استاد بصیراحمد دولت‌آبادی، همانند شهید استاد مزاری در پیشگاه مردم خویش متعهد شدند که از هویت تاریخی قوم خود دفاع کند و یکی با ابزار تفنگ در سنگر و بیان در مجامع عمومی و بین‌المللی و دیگری با ابزار قلم با تدوین مقالات و کتاب‌های علمی از گذشته تاریخی سیاه مردم و از گزارش از درد و رنج مردم و نیز به‌نقد منابع که به‌وسیله دیگر نویسندگان نوشته شدند و تاریخ مردم هزاره را تحریف و وارونه گزارش کردند، پرداخت و تلاش‌های فراوانی در این زمینه کرد.

یکی دیگر از ویژگی‌های منحصر به فرد استاد بصیراحمد دولت‌آبادی این بود که همواره طلاب و دانشجویان را به نوشتن تشویق و راهنمایی می‌کرد و استاد دولت‌آبادی جز اولین افرادی بود که طرح و چگونگی تحقیق و پژوهش‌محور را در جامعه المصطفی، تدوین کرد. (یادداشت‌های نگارنده ۱۳۸۴) او خود را متعهد و ملزم به ارتقای سطح آگاهی در جامعه می‌دانست.

۴. روزنامه‌نگار پرکار

استاد دولت‌آبادی، یک روزنامه‌نگار موفق و پرکار در کارهای مطبوعاتی بود که در همه نشریات سازمان نصر و حزب وحدت قلم می‌زد و تحلیل می‌کرد. آقای دکتر احمدی در بخشی دیگر از سخنانش به اینکه دولت‌آبادی یک روزنامه‌نگار موفق بود، نیز اشاره کرده است: دولت‌آبادی از آن روزنامه‌نگاران پرکاری بود که با یک آرمان بلند در راستای «عدالت‌خواهی» قلم می‌زد. سراسر زندگی استاد دولت‌آبادی با قلم و مطالعه سپری شد. از روزنامه‌نگاری گرفته تا تدوین تاریخ سیاسی، اجتماعی و فرهنگی مردم کشورش با نگاه تیزبینانه به بوته نقد گرفت و ثبت تاریخ کرد. (احمدی: ۱۳۹۷)

دولت‌آبادی همواره در کنار رهبر شهید، قلم می‌زد و با بردباری خاص از استاد مزاری حرف‌شنوی داشت. در دوره فعالیت مجله جبل‌الله، برخی از مقالات را استاد شهید چند بار اصلاح می‌کرد و استاد دولت‌آبادی اصلاحات را باجان و دل می‌پذیرفت و هرگز از پذیرش آن سرباز نمی‌زد. از تعداد آثاری علمی که در قالب‌های مقاله، کتاب استاد بصیر احمد دولت‌آبادی تدوین کرده می‌توان دریافت که ایشان یکی محققان، مورخان و نویسندگانی پرتلاش و پرکار جامعه ما بوده است که توانسته این‌همه آثاری معتبر، متنوع، متعدد و فراوانی را در عرصه‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی خلق کرده و از خود به یادگار بگذارد.

۵. تاریخ‌نگار منتقد

یکی از ویژگی‌های شخصیتی دولت‌آبادی کار علمی فرهنگی باروحيه انتقادی و احیای هویت بود که در این‌باره دکتر احمدی، دولت‌آبادی را تاریخ‌نگار منتقد تاریخ رسمی افغانستان خوانده افزود: «نکته مهمی که دولت‌آبادی روی آن انگشت گذاشت و شالوده کارهای فکری و فرهنگی ایشان را شکل می‌داد، «احیای هویت» کتمان شده مردمش بود.» (احمدی: ۱۳۹۷)

همه آثار تاریخی که دولت‌آبادی نوشته است. بیان‌کننده واقعیت‌های تاریخی قوم هزاره را در کشور بیان کرده است و در آثار خویش از سانسور و کتمان تاریخ قوم خویش، نامبرده است. دغدغه استاد دولت‌آبادی در نقد آثار تولیدشده از سوی دیگر مورخانی بود که آگاهانه و یا ناآگاهانه درباره تاریخ اقوام تولیدشده بود. در برخی از منابع متأسفانه از روی ناآگاهی نامی از قوم شریف

۴. روزنامه افغانستان ما، (۱۹ عقرب ۱۳۹۷)، «آرامش در غربت - زندگی‌نامه و آثار بصیراحمد دولت‌آبادی»، کابل: <http://dailyafghanistan.com>
۵. روزنامه افغانستان ما، (۱۷ قوس ۱۳۹۷)، «بصیراحمد دولت‌آبادی: نهال خودروی سنگلاخ‌ها و صخره‌های خشک تاریخ»، کابل: <http://www.dailyafghanistan.com>
۶. روزنامه اطلاعات روز، (۲۰۱۸)، درباره‌ای بصیراحمد دولت‌آبادی «رنجی که برد»، کابل: روزنامه اطلاعات روز.
۷. استاد دولت‌آبادی، (در پاورقی مقاله)، «آثار و پیامد های فرهنگی و اجتماعی مهاجرت»، مزار شریف، شماره های ۲۵ و ۲۶، سال دوازدهم، پاییز و زمستان ۱۳۸۴، ص ۲۰۲

هزاره برده نشده بود و یا تاریخ این قوم را که یکی از بومی‌ترین گروه قومی این کشور است، تحریف کرده بود. از این‌روی، استاد دولت‌آبادی با تلاش‌های فراوانی شبانه‌روزی توانست برخی منابع بسیار جدیدی را در این زمینه بنگارد.

منابع

۱. بنیاد اندیشه با همکاری دانشگاه‌های «ابن‌سینا» و «گوهرشاد»، (۱۵ قوس ۱۳۹۷)، «گرامیداشت مقام فرهنگی و پژوهشی زنده‌یاد بصیراحمد دولت‌آبادی»، کابل: در هتل انترکانتیننتال.
۲. دولت‌آبادی، بصیر احمد، (۱۳۸۴)، هزاره‌ها از قتل‌عام تا احیای هویت، قم: ابتکار دانش.
۳. نرم‌افزار جغرافیای جهان اسلام، (بی‌تا)، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، قم: <http://wikifeqh.ir>